

Transport af djur till lands och sjöss.

Vid årsmötet den 29 maj 1902 nedsattes af Helsingfors djurskyddsförening en komité med uppgift att allsidigt behandla frågan om transport af djur till lands och sjöss i Finland samt söka befordra densamma till bästa möjliga lösning. Till medlemmar i komitén utsågos hrr prof. O. M. Reuter, veterinärläkaren A. Bärlund, kommunalrådet C. E. Degerholm, postmästaren U. Godenhjelm, prof. E. J. Mellberg och literatören V. Lindman samt fruar Constance Ullner och Berta Lindman. (Komitén har senare kompletterats med lotschefen general N. Sjöman och veterinärläkaren O. Lindström i stället för hrr U. Godenhjelm och A. Bärlund, hvilka bortflyttat från orten).

Komitén har sammanträtt den 23 sept. 1902 samt den 12 mars och 5 maj 1903 och resultatet af dess arbete föreligger i följande af dess sekreterare literatör V. Lindman till densamma afgifna och af komitén godkända betänkande. Såsom ordförande i komitén har ordf. i Helsingfors djurskyddsförenings bestyrelse, prof. E. J. Mellberg fungerat.

Vid det möte, den af Helsingfors djurskyddsförening nedsatta djurtransportkomitén den 23 sept. 1902 afhöll erhöll undertecknad i egenskap af komiténs sekreterare i uppdrag att rikta en anhållan till Sverige, Norge, Danmark, Tyskland och England om uppgift hvad i dessa länder vidtagits för djurtransportens ordnande till lands och sjöss. Vidare anmodade man mig att hos djurskyddsföreningen i

Vasa, den ort i vårt land, där den tils dato lifligaste djurtransporten förekommer och där jämväl för dess ordnande omfattande åtgärder vidtagits, begära svar på följande två frågor: Hvilka anmärkningar äro att göra mot det nu använda transportsättet? samt Hvilka förslag ville föreningen uttala för dess förbättrande?

Nämnda uppdrag har jag efter bästa förmåga sökt fullfölja och i så måtto vändt mig till vice ordföranden i Svenska allmänna djurskyddsföreningen i Stockholm, friherre L. von Platen, ordföranden i Svenska allmänna kvinnoföreningen till djurens skydd i Stockholm, fru J. Varenius (med anhållan särskildt om uppgift rörande de åtgärder denna förening vidtagit vis-à-vis transport af fisk och fjäderfä), till Djurskyddets expedition (fil. kand. F. A. Wingborg), Stockholm, till justitierådet Chr. Lembecke i Köpenhamn, till hofstallmästaren G. Sverdrup i Kristiania (båda sistnämnda ordförande i resp. orters djurskyddsföreningar) samt till Vasa djurskyddsförenings ordförande hr K. Boucht. Härutöfver har jag till frågans belysande insamlat material jämväl från annat håll såsom rörande gällande föreskrifter vid djurtransporten å våra järnvägar äfvensom de förhållningsregler för undvikande af djurplågeri vid transport af fisk och matnyttiga kräftdjur Svenska fiskareförbundet utfärdat.

Af särskilda orsaker har jag dock ej direkt inhämtat upplysningar rörande djurtransporten i England och Tyskland, men likväl på annan väg införskaffat sådana, hvilka kunna anses fullt tillförlitliga och belysande nu ifrågakörande sak.

Innan jag går till själfva referatet anser jag min skyldighet vara att med tacksamhet omnämna att samtliga de personer, till hvilka jag vändt mig med anhållan om uppgifter, lämnat sådana, samtliga — med undantag af justitierådet Chr. Lembecke i Köpenhamn. Litteratur i frågan har tillsändts mig af fru J. Varenius och fil. kand. F. A. Wingborg.

Af de ingångna svaren ber jag att främst få meddela *Vasa djurskyddsförenings*, som är af följande lydelse:

Vasa 3/XI 1902.

H. H.

I anledning af ärade skrifvelsen af den 10/X får direktionen för Vasa Djurskyddsförening, hvilken särskildt genom förhållandena på orten kommit att beakta kreaturstransporten till sjöss, vis-à-vis denna göra nedanstående anmärkningar:

I hög grad förkastligt är det nu brukliga sättet att vid inlastning af lefvande djur stufva dessa sida vid sida utan mellanbalkar, så tätt att de ej kunna lägga sig ned utan fara att blifva nedtrampade och lemlästade af sina olyckskamrater. Då sjöresan beroende på väderleken varar från 18 timmar till par, tre dygn, kan man lätt tänka sig de lidanden de arma djuren, ofta uttröttade af en lång transport till lands, hafva att utstå.

Under färden på ett af stormen upprördt haf blir deras belägenhet ännu mera beklagansvärd, då de genom ångarens slingringar kastas omkull det ena efter det andra, påtrampas och stängas af sina kamrater, så att benbrott och andra svåra skador ofta förekomma.

Vid inlastningen beräknas i allmänhet afståndet mellan bommen och ångarens reling för djur af vanlig storlek, men ofta finnas i hopen större djur (tjurar), hvilka då äro tvungna att under hela den långa resan stå sidoböjda, en för dem själfvallet i hög grad obekvämt och tröttande ställning, hvarvid deras bakdel dessutom är utsatt för att skafvas mot båtens plåtbeslagna och kantiga reling. Djurens utfodring, vattning och renhållning försvåras till följd af den stora trängseln och ofta nog negligeras alt så snart hamnen lämnats.

En annan, icke mindre beaktansvärd omständighet är, att kreaturen instufvas å båten flere, ja ända till 15 timmar före dess afgang, och hafva de då sällan förut haft tillfälle till någon hvila å utskeppningsorten.

På grund af ofvanrelaterade missförhållanden får direktionen för sin del föreslå:

Att de för kreaturstransport, afsedda båtarna böra vara rymliga och så inredda, att hvarje djur oundgängligt disponerar öfver sitt särskilda bås, där det efter behag kan lägga sig eller stå, och böra mellanbalkarna vara så tätta, att djuren i liggande ställning hvarken må komma i kollision med sina grannar eller annars ådraga sig några skador. (En annan, möjligen mindre utrymme tagande anordning är att placera djuren i för ändamålet afsedda hängmattor, hvilka vid slingringen hindra djuren att kastas omkull eller mot hvarandra);

att å båten bör finnas ett tillräckligt lager af sand eller sågspån att användas som strö under djuren, emedan däckets genom uttömningar blir halt och slipprigt;

att kreaturen under transporten hafva ett tillräckligt skydd mot regn och bläst;

att djuren minst ett dygn innan inlastningen måste få hvila ut på utskeppningsorten.

Hvad djurtransportfrågan i de öfriga ofvan omordade landen vidkommer vill jag nämna, att densamma i *Norge* ej tills dato synnerligen uppmärksamrats eller, kanske rättare, om detta ock från djurvänners sida gjorts, deras åtgärder af vederbörande ej som sig bort senterats. I hofstallmästaren G. Sverdrups svarsskrifvelse heter det nämligen:

Rörande djurtransporten till lands och sjöss (i *Norge*) finnas tyvärr inga särskilda förordningar. Efter en uppseendeväckande transport af en ox till Christiansund, därvid kaptenen, trots föreningens ihärdiga bemödanden, — vi sände nämligen två medlemmar af direktionen till ort och ställe, — frikändes af juryn, föreslog jag nedsättandet af en komité, som ägde utarbета förslag till ordningsregler i antydt syfte. Då vi emellertid kort därpå mottogo underrättelse om, att man i Sverige ämnade utarbета en förordning rörande djurtransporten, ville vi, innan vidare i saken tillgjordes, afvakta resultatet häraf. Vi hafva härintills inskränkt oss blott till

en till vederbörande stäld petition angående förbättrade transportvilkor å bandelen Trondhjem—Christiania. Interpellation härom har gjorts å Stortinget. Statsrådet lofvade egna saken uppmärksamhet, men något skriftligt utlåtande i frågan har ej ännu ingått.

Hvad djurtransportfrågan och djurskyddsföreningarna i *Sverige* angår ber få nämna, att nämnda föreningars centralförbund nyligen nedsatt en komité i samma syfte som vi. Medlemmar i denna komité äro: riksdagsmannen Wayrinsky, prof. Dahlström, stadsveterinär Nystedt, veterinär Åkerström, och greve A. Mörner, med redaktör L. Hökerberg som sekreterare. *)

Hvad antydda transporter vidkommer synas förhållandena i vårt västra grannland befinna sig i nära nog samma lägervall som hos oss. Om vi t. ex. rikta uppmärksamheten på djurtransporten å detta lands järnvägar finna vi, att väl en taxa gällande sedan den 1 januari 1900 existerar, men föreskrifterna i densamma äro högst ofullständiga. Yttermera förfullständigade föreskrifter hafva dock den 7 augusti 1900 i förberördt afseende till trafikpersonalen i ett cirkulär utfärdats.

*) På en till den sistnämde riktad skrifvelse med anhängan om uppgift till hvilket resultat komitén kommit mottog undertecknad den 4 maj 1903 en så lydande skrifvelse:

Herr Redaktör V. Lindman.

Kostantinsgatan 6. Helsingfors.

Någon tids sjukdom och däraf föranledd bortavaro från Stockholm hafva förorsakat dröjsmål med besvarandet af Eder förfrågan om det beslut, hvartill den af Centralförbundets styrelse utsedda komitén kommit angående kreaturstransporten. Dess värre kan jag emellertid icke ännu meddela något därom, enär komiténs arbete icke är afslutadt. För tillfället hvilat detsamma i afvaktan på den utredning professor Dahlström har att afgifva från sin studieresa i nov. och dec. förlidet år, och hans tid har varit mycket hårdt anlitad. Inom denna månad hoppas dock, att komitén åter kan upptaga sitt arbete; men huru snart resultatet därpå kan blifva synligt, är svårt att ännu bedöma.

Högaktningsfullt

Lars Hökerberg.

Hvad statsbanornas förvaltning efterlätit har dock i glädjande grad kommit till sin rätt exempelvis å Bergslagsbanan (en privat järnväg).

Svenska allmänna kvinnoföreningen till djurens skydd, som på ett värksamt sätt jämväl tagit del i djurtransportfrågans ordnande och utgifvit en ströskrift: „Anvisningar angående gödning, transport och slakt af djur,“ hvaraf redan sjunde upplagan föreligger, har till undertecknad genom sin ordförande fru J. Varenius aflätit en sålydande svarsskrifvelse:

Stockholm, Sturegatan 48 den 13/10 1902.

Herr Redaktör V. Lindman!

Eder ärade skrifvelse af den 6 dennes har jag för några dagar sedan erhållit och vill nu så fullständigt som möjligt söka besvara de i Edert bref gjorda frågor ang. hvad Svenska allmänna kvinnoföreningen till djurens skydd vidtagit för åtgärder i afseende å transport af kreatur till lands och sjöss:

Från och med föreningens stiftande d. 16 jan. 1880 och tills dato ha spridts i 100,000 tals ex. öfver hela Sverige af föreningen utgifna anvisningar rörande transport af alla slags djur, däribland således äfven fisk och fjäderfä. En sjunde förbättrad och tillökad upplaga af anvisningar angående gödning, transport och slakt af djur utgafs sistl. höst. Uti denna upplaga finnas ganska utförliga föreskrifter ang. kreaturstransport. Detta arbete har utsändts till samtliga stationsinspektorer, fiskeriintendenter, hushållningssällskap, landbruksinstitut, landtbruksskolor, folkhögskolor, högre folkskolor, ångbåtsrederier m. fl. samt dessutom till alla af oss kända djurskyddsföreningar i Sverige, Finland, Norge och Danmark.

Flere gånger hafva hufvudstadens fisk- och fjäderfäförsäljerskor varit inbjudna till möten, då föredrag hållits för dem ang. såväl slakt som transport af djur samt skrifter härom utdelats till dem.

Kvinnoföreningens styrelse ingick år 1891 i likhet med Svenska allm. djurskyddsföreningen med en skrivelse till Kongl. Maj:t med anhållan om utfärdande af föreskrifter ang. transport af kreatur till sjöss och åtföljdes kvinnoföreningens skrivelse af ganska fullständiga förordningar öfver dylik transport i England. — Följande år ingick kvinnoföreningen med en liknande skrivelse till Kongl. järnvägsstyrelsen ang. transport af kreatur å statens banor. Äfven denna skrivelse var åtföljd af i England befintliga förordningar rörande dylik transport. — — — — —

Enär ofvan nämnda skrivelse icke ledt till något resultat, ingick kvinnoföreningens styrelse år 1900 till styrelsen för De svenska djurskyddsföreningarnas centralförbund med anhållan det förbundet snarast möjligt å de till förbundet hörande föreningarnas vägnar måtte ingå med en skrivelse till Kongl. Maj:t med begäran om nya och förbättrade förordningar rörande transport af kreatur såväl till sjöss som till lands. Med anledning häraf har förbundets styrelse från alla till förbundet hörande föreningar inhämtat deras utlåtanden ang. kreaturstransportförhållandena å deras resp. orter. Äfvenså har förbundets ordf. vändt sig till en del utländska regeringar med förfrågningar rörande därvarande förordningar för kreaturstransport. Dessutom tillsattes sistf. vår med anledning af såväl frågans vikt som ock vid senaste riksdag väckt motion i ämnet en komité för vidare utredning i frågan. — — — — —

De nuvarande förordningarna ang. kreaturstransport äro åtminstone i Sverige så bristfälliga, att det vore väl, om de snart blefve ersatta af nya förbättrade sådana.

Ur den ofvan nämnda ströskriften tager jag mig friheten anföra följande:

Sedan Svenska allmänna kvinnoföreningen till djurens skydd lyckats erhålla del af i England befintliga förordningar, öfverlämnades i utdrag de, hvilka rörde kreaturstransport till sjöss, till Kongl. M:t, och de, hvilka

rörde dylik transport å järnväg, till Kongl. järnvägsstyrelsen, med vördsam anhängan, att några liknande förordningar här måtte införas; men ännu väntar frågan på sin lösning. Med litet god vilja och utan vare sig så stora svårigheter eller kostnader borde dock en hel del förbättringar kunna införas, såsom vid järnvägs-transport:

att bestämmelser utfärdades om huru många af de större djuren, såsom hästar, nötkreatur, renar och hjortar, må få införas i hvarje vagn;

att större och smärre djur äfvensom olika djurslag särskiljas genom afbalkningar eller skiljeväggar;

att tjurar föras å särskild afskrankad plats;

att mindre djur, såsom får, svin och grisar, transporterats, hvar slag för sig, i öfver hvarandra befintliga rum;

att fjäderfän föras i rymliga burar, försedda såväl med mat som vatten i utanför på burarna fästa hoar;

att för större, medelstora och mindre djur foder och vatten medföras i därför å järnvägsvagnens inre sidor anbragta rännor för vattnet och häckar eller hoar för fodret, så fästa, att de dels kunna flyttas högre eller lägre alt efter de djurs storlek, som för tillfället skola transporteras i vagnen, dels ock kunna borttagas, då vagnen behöfves för annan användning. Vattenrännorna böra fyllas med friskt vatten medelst slangar på de stationer, hvarest längre uppehåll göres;

att djuren placeras så, att de icke, isynnerhet vid tågets igångsättande eller stoppande, blifva genom svåra stötar mot väggarna eller mot hvarandra illa skadade;

att lämpliga buffertar eller spiralfjädrar anbringas å vagnarna för att förminska häftigare sammanstötningar;

att hvarje djur, så vidt möjligt, beredes så stort utrymme, att det, åtminstone under längre transporter, kan intaga en liggande ställning;

att sjuka djur eller spädkalfvar icke mottagas, ej håller sådana djur, som, genom föregående transport öfveranstängda, icke hunnit blifva uthvilade;

att djuren beredas lämpligt strö;
att luftväxlingen är tillräcklig;
att djuren synnerligen vintertiden skyddas för drag
och kyla;

att en vårdare skall medfölja hvarje vagn samt att
därtill endast nyktra och i öfrigt lämpliga personer
mottagas;

att vid sjötransporter djuren förses med behöfliga
stöd, när de befinna sig i så väl liggande som stående
ställning, samt att nödiga anordningar vidtagas i öfrigt,
på det djuren ej må onödigtvis plågas under fartygets
rullningar, äfvensom att de så mycket som möjligt skyddas
mot väderlekens menliga invärkan;

att å ångbåt minst en vårdare skall medfölja för
hvert 20-tal större djur;

att å ångbåt eller å järnvägsresa illa skadadt djur
på ett humant sätt samt ej i andra djurs åsyn ned-
slaktas;

att ett vite bestämmes för mottagare, som ej senast
en timme efter tågets eller fartygets ankomst till station
eller hamn afhämtar djuren, och att den nu stadgade
magasinshyran betydligt höjes, samt

att det skall åligga stations- och ångbåtsbefälet att
så mycket som möjligt tillse och befordra en hastig
aflastning af till station eller hamn framkomna levande
djur, äfvensom att djuren vid på- och aflastning behand-
las med skonsamhet. I England åligger det järnvägs-
personalen att vid hvarje stoppstation gå igenom vag-
narna och tillse, att allt är i behörig ordning.

Utom ofvanstående må såsom önskvärdt framhållas
att åtminstone vid hvarje större station eller hamnplats,
där kreatur af eller pålastas, finnes ett rymligt krea-
tursstall, där djuren kunna få hvila ut efter föregående
transport eller i afvaktan på ny sådan, äfvensom att
de, vid tågs eller ångfartygs längre uppehåll, där må
kunna erhålla bättre vård och hvila än den, som kan
beredas dem i järnvägsvagn eller å ångbåt. Vid alla
järnvägsstationer i England finnas dylika kreatursstallar.

Då det är bevisadt att kreatur under ogynnsamma transportförhållanden kunna förlora ända till 20 % af sin vikt, borde det af hvarje kreatursägare kunna inses, huru maktpåliggande det är, att kreaturen transporteras på ett sådant sätt att de af transporten taga så liten skada som möjligt; i annat fall är någon lönande uppfödning af gödboskap ej tänkbar, och då gödboskapsgrenen af landthushållningen är en gren, som på sina ställen alt mer beaktas, är det verkligt på tiden, att de nuvarande kreaturstransporterna blifva i mångt och mycket förbättrade, men sannolikt kommer ej detta att ske, förr än den landbruksidkande befolkningen lärt sig inse vikten häraf och i Sverige, såsom redan i utlandet skett, genom en så stark påtryckning invärkar på vederbörande myndigheter, att dessa ej längre kunna åsidosätta eller uppskjuta med att söka rätta de nuvarande missförhållandena.

Hyad transporten m. m. af fisk vidkommer heter det i skriften i fråga:

I afseende på fisk gäller, att sådan alltid borde slaktas omedelbart efter upptagandet ur vattnet, och skulle i sådant fall aldrig behöfva underkastas transport i lefvande tillstånd. Men då det gamla bruket att så länge som möjligt söka bibehålla fångad fisk vid lif tyvärr antagligen icke lärers så snart kunna afskaffas, torde det vara på sin plats att här yttra några ord äfven om lefvande fisks behandling och transport efter dess upptagande ur vattnet. Vid fiske i mindre skala, exempelvis metning, är ju det vanligaste tillvägagångendet följande: så fort fisken dragits upp ur vattnet, lösgöres han — ofta på ett synnerligen ovarsamt sätt — från den krok, hvarpå han fastnat, och kastas helt enkelt på stranden, i gräs eller på sand, där han under krampaktiga, men vanligtvis fruktlösa ansträngningar att åter komma i vattnet går en långsam och kvalfull död till mötes. Detta är ett grymt djurplågeri. Vid dylikt fiske bör man alltid hafva i beredskap ett med vatten

fyldt kärl, hvori fisken, omedelbart efter det han uppdragits ur vattnet och sedan han varsamt lösgjorts från kroken, genast nedsläppes för att sedermera transporteras till sin bestämelseort. Vid fiske i något större skala förvaras och transporteras den fångade fisken levande i sumpar, och så till vida är föga att invända mot detta tillvägagångssätt, som djuren här få befinna sig i sitt element för så vidt nämligen fisken icke vid fångsten på något sätt skadats samt sumpen är försedd med flera mindre hål, så att friskt vatten ständigt inströmmar i densamma. Men en stor försumlighet äger vid dylik transport ofta rum, i det att fisken i sumpen, äfven om han förvaras där under flere dygn, icke erhåller någon föda, hvaraf den naturliga följden blir, icke allenast att fisken lider, utan äfven att han magrar samt att köttet försämras och dess näringsvärde minskas.

Man bör därför alltid förse fångad och i sump instängd levande fisk med lämplig föda, och för öfrigt bör man tillse, att dess fångenskap inskränkes till så kort tid som möjligt. Då den upptages ur sumpen för att användas till föda bör den genast slaktas. Slaktad fisk kan, utan att taga skada som födoämne, transporteras ganska långa vägar, icke allenast vintertiden, men äfven under sommaren, om man i sistnämnda fall lägger densamma i tunna lager mellan is eller förvarar den i en med kallt vatten omgifven låda.

Jag öfvergår så till den förtjänstfulla, på grundliga undersökningar bygda skrift, „Transporten af kreatur“, fil. kand. F. A. Wingborg, Stockholm, utgifvit, och ber att ur densamma få anföra följande beaktansvärda förslag till bestämmelse rörande sagda transport:

Kreaturstransport å järnväg: Afsändare af kreatur, som skola med järnväg befordras, böra alltid laga, att djuren, om de redan drifvits eller fraktats någon längre väg, före inlastningen få hvila ut en smula.

Dock måste man härvidlag sörja för, att de erhålla

skydd för brännande solhetta, regn, blåst och sträng köld. Djuren böra också vattnas och utfodras väl.

Där så går för sig, bör man alltid välja genomgående tåg, så att djuren slippa stå ute vid någon mellanstation nattetid.

Transportvagnens golf förses med godt och tillräckligt strö.

För själfva lastningen bör man anhålla hos stationsbefälet om biträde af någon vid dylikt arbete van stationskarl.

Saknas lastkaj, eller ligger platsen, där lastning skall ske, i annat plan än vagnens botten, måste s. k. lastbrygga användas. Denna måste vara stark, minst en meter bred, försedd med starka sidostöd samt träribbor för att hindra djuren att slinta. Skulle mot förmodan dylik brygga saknas vid station, då den behöfs, måste en provisorisk sådan sammanfogas.

Är vägen hal eller slipprig, bör man om möjligt utströ något aska eller sand på lastplatsen.

Man akte sig för att öfverlasta vagnen. Djuren böra ha så godt utrymme, att de någorlunda obehindradt både kunna stå uppe och lägga sig ned.

Större och smärre djur äfvensom djur af olika slag skiljas åt genom betryggande afbalkningar.

Tjurar skiljas väl från öfriga djur. Äro de ondsinta, bör man gärna för att hindra dem skada hvarandra eller andra djur sätta en mask för ögonen eller åtminstone förse hornen med rundade träkulor.

Får, svin och kalfvar böra aldrig inlastas i samma vagn som större djur.

Är antalet djur mindre, böra de hälst sändas i rymliga burar eller lådor.

Till lock på dylika kan användas en lagom stor spjälgrind, så att djuren få god tillgång på frisk luft. Klart är, att larens botten bör öfvertäckas med godt strö. I kyligt och regnigt väder samt under natten bör man öfvertäcka laren eller korgen med ett hästtacke eller annat skynke, dock så, att luftens tillträde icke

förhindras. Fjäderfän transporteras bäst i rymliga korgar, öfvertäckta med ett nät, som lämnar luften fritt tillträde. Utmärkta äro transportburar. Äfven fjäderfän måste naturligtvis väl aktas för regn och kyla. En pålitlig och nykter vårdare för hvarje kreatursvagn bör alltid medfölja.

Då nödigt foder knappast finnes att köpa under resan, måste sådant medsändas.

Vid afsändningen af fjäderfän, som ju i regel aldrig åtföljas af vårdare, är det framför alt nödigt, att redan från afsändningsstationen tillräckligt foder sändes med. En vänlig anhållan göres hos konduktören, att han ville tillse, det djuren alt emellanåt erhålla friskt vatten.

Sak samma gäller naturligtvis alla djur, som transporteras utan att vårdare åtföljer.

Medföljer vådare ålägges denna att nogsamtt tillse, det djuren ha tillgång på foder, erhålla vatten på platser, där tåget gör tillräckligt uppehåll, samt att de vid uppehåll å mellanstationer icke utsättas för oblidt väder. Göres längre uppehåll, skall stationspersonalen näppeligen afslå en vänlig hemställan om, att djuren under uppehållet växlas in i vagnsstill.

Kor, som däraf äro i behof, måste emellanåt under transporten mjölkas.

Vårdare måste alltid åka i boskapsvagnen.

Mottagare af kreatur skaffe sig alltid i god tid uppgift om, när försändningen är att motse, så att djuren slippa att kvarstå å ankomststationen. Större djur aflastas med användning af lastbrygga. I brist på sådan förfärdigas en provisorisk dylik enligt den anvisning vi förut gifvit afsändare.

Aflastningarna försiggå i allmänhet vid stationerna så, att användandet af lastbrygga är en ren nödvändighet, om djuren ej skola utsättas för allvarlig risk.

Burar och korgar med djur aflyftas med varsamhet. Djuren böra strax efter aflastningen erhålla foder och vatten.

Skola de transporteras någon längre väglängd, böra de om möjligt före denna transport få hvila ut en smula. I öfrigt gälla råd, vi förut gifvit beträffande kreaturtransport i allmänhet. Särskildt vilja vi emellertid inskräpa nödvändigheten af att mjölka de kor, som däraf äro i behof.

Stationsbefälet har en både maktpåliggande och grannlaga befogenhet hvad beträffar kreaturtransporterna.

Järnvägsstyrelsen har lämnat till stationsföreståndarens afgörande att bestämma dels huru många större djur lämpligen kunna i vagn lastas, dels och i hvad mån afsändaren äger att i vagn intaga djur af olika slag och deras antal.

Denna befogenhet är dock i någon mån inskränkt genom järnvägsstyrelsens här nedan intagna föreskrift om stationsbefälets anmälningsskyldighet och vissa andra åtgärders vidtagande till förekommande af djurplågeri.

Vi medgifva gärna, det uppdraget att bestämma djurens antal m. m. fordrar stor hänsyn och framför alt har sina svårigheter för personer, som helt naturligt i allmänhet icke ha så stor kännedom om djurens fordringar och vanor.

Nedanstående tabell hoppas vi därför kunna blifva till nytta för stationspersonalen såsom en god och pålitlig vägledning. På uppdrag af Svenska allmänna djurskyddsföreningen är den utarbetad af dåvarande professorerne vid Veterinärinstitutet hrr Morell och Lindqvist. Deras utlåtande är baserad på omfattande undersökningar.

Uppgifterna afse statens stora vagnar och böra med fäst afseende härå reduceras, när det gäller vagnar å smalspåriga järnvägar.

I en vagn kunna inlastas:

Svin, mycket feta	högst	24	stycken.
„ medelstora	„	28	„
„ små	„	30	„
Stutar och kor, mindre	„	9—10	„

Stutar och kor, större	högst	8	stycken.
Kvigor och ungboskap	„	12	„
Får, större	„	35	„
„ mindre	„	40	„
Hästar, af medelstorlek	„	6	„
„ mindre	„	8	„

Stationsbefälet bör tillse, att det finnes lämpliga lastbryggor tillgängliga för af- och pålastning.

Vid såväl af- som pålastning af kreatur bör alltid en vid dylik sysselsättning van stationskarl beordras närvara för att deltaga i lastningen och tillse, att den försiggår på ett lämpligt sätt.

Under den kallare årstiden böra ej afsändare tillåtas transportera djur i öppna vagnar.

Det tillses, att djuren före afsändandet erhålla föda och vatten samt att foder medsändes i tillräcklig mängd.

Strömaterialet i vagnen måste vara betryggande.

Djuren få ej genom uppbinding intaga en tvungen eller plågsam ställning.

Större och mindre djur äfvensom djur af olika slag skiljas åt genom bommar eller afbalkningar.

För större djur tillrådes alltid afsändaren att för hvarje vagnslast medsända en nykter vårdare, som åker hos djuren. Är afståndet mer än 100 kilometer, tillses noga, att gällande förordning efterlefves. F. n. lär man söka kringgå föreskriften så, att vårdaren endast medföljer till den station, där de 100 kilom. ha uppnåtts, sedan vänder tillbaka. — Äfven då vårdare medföljer, så händer, att han ej åker hos djuren och mången gång ej håller kan det, ty han kan ej förflytta sig i den öfverlastade vagnen på annat sätt än genom att krypa på djurens ryggar. —

Noggrann uppmärksamhet från stationsbefälets sida bör komma smådjuren till del, emedan dessa ofta af afsändaren lämnas vind för våg eller rättare helt och hållet åt järnvägspersonalens vård och omtanke.

Tillse särskildt, att fjäderfän ha tillräckligt utrymme

samt föda och vatten. De behöfva äfven skydd mot oblid väderlek. Med en smula omtanke kan sådant skydd lätt beredas dem.

Gif konduktören en vänlig anmaning att under resan öfva tillsyn öfver djuren och sörja för, att de ej fara illa.

Afsändes lefvande djur utan värdare, bör afsändningsstationen öförtöfvadt pr telegraf underrätta mottagningsstationen häröf samt uppgifva emottagare och fraktbelopp; på det emottagaren må hinna afhämta djuren vid tågets ankomst.

Å mellanstationer, där tågen göra längre uppehåll, sörjer därvarande stationsbefäl för, att djuren erhålla vatten och om möjligt foder. Godt vore, om försäljning af sådant å dylika stationer kunde anordnas.

Stannar tåget å någon station öfver natten, böra om möjligt djuren ej få kvarstå i vagnarna, utan tagas därur och beredas lämpligt nattläger. Åtminstone böra vagnarna inskjutas i stallet. Särskildt fordras stor uppmärksamhet och omtanke af statens befälhafvare vid stationer, där bibanor stöta till. Å dessa stationer få tyvärr f. n. ofta djuren nattetid äfven under vintern stå ute i vagnarna i den strängaste köld för att först följande dag afgå vidare. Detta förvärras ytterligare däraf, att en del bibanor ej äga tillräckligt antal täckta vagnar, utan transporten sker i öppna. Medföljer därtill ej värdare, äro djuren obevekligt utsatta både för köld, hunger och törst, om stationsbefälet ej förbarmar sig öfver dem.

Tillhåll personalen att vara särdeles nogsam vid vagnväxlingar. Alt emellanåt tillfogas djuren genom ovarsamhet i detta afseende lidanden. Nyligen erhöll exempelvis vid växling i Alfvesta den vagn, i hvilken Ottenbyremonter transporterades, en så häftig stöt, att den ene af hästarne med framdelen af kroppen kom in under en tvärs öfver vagnen gående bom, hvarvid halsen prässades så hårdt mot bommen, att djuret dog af kväfning, innan man lyckades lösgöra bommen.

Å mottagningsstationerna tillhållas alltid mottagarne att fortast möjligt afhämta djuren.

Till sist bedja vi stationsbefälet att icke vid något tillfälle underlåta ställa sig till efterrättelse

Järnvägsstyrelsens cirkulär af den 7 aug. 1900 angående beifrande af djurplågeri vid järnvägstransporter. Nämda cirkulär är som bekant af följande lydelse:

Då vid olika tillfällen under transport på järnväg förekommit, att kreatur, hvilka förvarats i burar, lådor eller korgar, varit till så stort antal sammanförda i sina resp. förvaringsrum, att ett eller flere af djuren till följd af kväfning omkommit, har Kongl. styrelsen, för att, så vidt möjligt, förekomma dylikt djurplågeri, velat härigenom föreskrifva,

att stationsföreståndaren å afsändningsstationen skall, där han finner skäl befara, att djuren skola till följd af ofvan nämnd anledning taga skada under transporten, för afsändaren framhålla, att, därest icke tillfredsställande anordningar beträffande djurens transport vidtagas, afsändaren riskerar åtal för djurplågeri inför vederb. domstol,

att, därest afsändaren icke desto mindre vidhåller sin fordran på djurens afsändande, försändelsen visserligen skall i behörig ordning expedieras, men skola i sådant fall såväl mottagningsstationen som den trafikinspektör, under hvilken den senare stationen lyder, medels telegram underrättas om ifrågavarande af afsändningsstationen anmärkta förhållande, samt

att stationsbefälet å mottagningsstationen under alla omständigheter skall hos vederb. åklagare till laga beifran anmäla begången förseelse af ofvan angifven beskaffenhet.

Enahanda förfaringssätt skall jämväl tillämpas, därest större kreatur, hvilka lastas direkt i järnvägsvagnarna, till så stort antal i vagn sammanpackats, att djuren däraf kunna taga skada.

Stockholm, som ofvan,

Gustaf Welin. Th. Nordström. C. Looft.

Till konduktörerna riktas i den här afsedda skriften i hufvudsak samma påminnelser som till stationsbefälet. Följer så

Transport af kreatur sjöledes. Här om yttras:
Afsändare. För denna gäller i tillämpliga delar, hvad som sagts ang. järnvägstransport.

Vid sjötransporter väljer man, om flere båtar konkurrera på samma trade, dem, som erbjuda det bästa utrymme åt djuren och den ändamålsenligaste ventilation.

Afsändare ha rätt begära, att fartygsrederi tillhandahåller en ändamålsenlig landgång. Saknas sådan å plats, hvarifrån kreatur sjöledes fraktas, böra platsens myndigheter eller i nödfall kreatursafsändare själfva låta förfärdiga ett par bryggor. Priset är en obetydlighet.

Vid uppgörelse ang. frakten bör djurägaren icke försumma att göra sig underrättad om en tillräcklig kvantitet färskt vatten finnes ombord. Vatten och tjärligt foder i tillräcklig mängd få nämligen icke saknas under dylika transporter, som alltid, om djurens antal är något större, böra åtföljas af dugande, pålitliga skötare.

Sjuka djur böra, endast om sjukdomsfall nödvändiggör det, transporteras sjöledes.

Kor i långt framskridet dräktighetstillstånd böra ej utsättas för en sjöresas besvärligheter, hvilka ofta förorsaka för tidig nedkomst.

Djuren skola ovillkorligen af fartygets befälhafvare placeras på ett mot vind och våg så betryggande sätt som möjligt.

Mellan djuren anbringas ovillkorligen något stängsel, så att de under färden ha stöd för sidorna och icke kunna skada hvarandra. Golfvet bör vara försedt med tvärribbor, som rikligt betäckas med godt strö.

Särskildt böra smådjuren beredas en skyddad plats.

Lådor eller burar, hvari dessa transporteras, måste vara

så stora, att djuren kunna såväl stå som lägga sig, och försedda med täta golf och tillräckliga öppningar för luftväxling.

Spädkalvar få ej transporteras tillsammans med äldre kreatur, så att de äldre kunna trampa eller annorlundaledes skada de yngre.

Mottagare åligger att värkställa lossningen senast en timme efter båtens ankomst.

Djuren böra genast erhålla vatten och foder.

Skola de transporteras vidare någon längre väg, böra djuren först få hvila ut, hvarvid vid ogynnsamt väder nödigt skydd beredes.

Fartygsbefälhafvare åligger ovillkorligen att tillse och ansvara för:

att endast friska djur mottagas till transport. Undantag från denna regel göres endast för djur, som transporteras för att erhålla veterinärvård;

att vid lastning och lossning af djur (med undantag af sådana, som transporteras i lådor eller burar) alltid använda minst en meter breda landgångar, försedda med starka sidostöd och ribbor för att hindra djuren att slinta;

att såväl lastning som lossning sker med all varsamhet. Det är djurplågeri att drifva på djuren med häftiga slag, ryckningar, vridning på svansen o. s. v.

Likaledes bör förbjudas att lyfta smådjuren vid bakbenen;

att hvarje djur erhåller tillräckligt utrymme, så att de ej allenast kunna stå och ligga ordentligt,

utan äfven utan svårighet förtära sitt foder och dricksvatten. Detta gäller naturligtvis äfven djur, som

forslas i bur, låda eller korg, och böra sådana alltid placeras på en fredad och så mycket som möjligt skyddad plats;

att tillse, det stora och små djur äfvensom djur af olika slag skiljas från hvarandra genom lämpliga afbalkningar, kraftiga djur skiljas jämväl från

svagare;

att afbalkningarna mellan djuren säkert fästas å däck och däck medels järnkrokar eller annorledes så starkt, att de kunna motstå såväl vädrets invärkan som djurens tyngd, när dessa kastas mot dem; att lämpliga anordningar vidtagas för att skydda å däck uppställda djuren för solhetta, vind och vågor samt svårare drag. Under den kallare årstiden öfver täckas djuren med filtar eller täcken, hvilka det tillhör hvarje fartyg, som transporterar kreatur, att afgiftsfritt tillhandahålla. Burar, lådor eller korgar, hvori djur transporteras, skyddas mot köld, bläst eller nederbörd genom däröfver lagda tygstycken, dock så, att dessa ej hindra luftens fria tillträde eller försvåra för djuren att äta och dricka; att alla delar af fartyg, afsedda för kreaturtransport, äro försedda med särskilda ventiler för att insläppa frisk luft och bortföra förbrukad sådan; att alltid tillräckligt ljus finnes för djurens vård; att djuren ha tillräckligt foder och friskt vatten, och skall af vatten och foder fartygsbefälhafvare alltid medföra $\frac{1}{4}$ mera än hvad som beräknas vara för djuren nödigt. Fartyg, som gå utomskärs, skola medföra $\frac{1}{3}$ mera än hvad som under vanliga transportförhållanden anses nödigt. Allt foder förvaras så, att det ej tager skada, och bör det alltid vara af god och tillfredsställande beskaffenhet; att minst en vårdare medföljer för hvar 20-tal större djur. Vid mindre antal äfvensom, vid hvarje tillfälle, vårdare ej medföljer, uppdrages åt någon pålitlig person bland besättningen att öfva tillsyn öfver djuren; att genast, så vidt möjligt ösedt af de öfriga djuren, låta nedslakta allvarligt skadade djur; att tillse, att djuren senast en timme efter fartygets ankomst till bestämmelseorten afhämtas från det samma. Uraktlåter ägaren detta, så ligger det fartygets befäl att låta föra djuren i land och uppställa desamma i något stall. Samma bestämmelse gäller äfven, hvad

beträffar djur, som med båt anlända från utlandet, naturligtvis med den skillnad, att djuren i detta fall föras till karantänsstall. Bestämmelser om, att djur, ankomna från utlandet, skola inom en timme afföras från fartyg, borde äfven gälla, om besiktning och klarering i tulln ej inom nämnda tid hunnit verkställas;

att mellan transportererna låta rengöra och desinficera de delar af fartyget, som användas för kreaturstransporten, äfvensom bommar etc.

Slutligen uttalas i nu refererade skrift följande särskilda önskemål rörande transporten

af hästar: Djuren uppställas så att de stå tvärskepps, alltid i spiltor. Endast ponies, föl samt vid transport inomskärs enskilda hästar uppställas i afbalkningar å däck;

af nötkreatur: Djuren uppställas så, att de stå tvärskepps, skiljas åt medels starka bommar (med afrundade kanter). Sådana placeras ock framför hufvud (c:a 1 meter från golfvet) och länd. Tjurar placeras för sig själfva. Mellan hvarje dubbel rad och framför hvarje enkel rad af kreatur skall finnas en gång, i bredd ej understigande 48 cm. Denna gång skall alltid vara fri från hinder af hvarje slag. Golfvet, å

hvilket kreaturen stå, skall vara försedt med tvärribbor för att hindra djuren från att slinta. Där så önskas, kan å fartyget anbringas ett lösgolf, försedt med dylika träribbor. Vid stark sjögång böra å fartygets bordsidor placeras lösdynor för att hindra, att djuren slå sig mot nämnda bordsidor;

af mindre djur (får, svin och kalvvar): Svin transporteras hälst i burar. I hvilket fall som hälst böra endast ett par djur på sin höjd sammanföras. Yngre kalvvar skiljas alltid från mer försigkomna. Kalvvar under en ålder af 14 dagar mottagas icke till transport. Under tiden nov.—dec. få kalvvar och får ej placeras på däcksplats å fartyg, som gå

utomskärs. All bindning med snören af smådjur vare förbjuden; af fjäderfän: Fjäderfän transporteras i burar eller korgar, som till $\frac{2}{3}$ af sin höjd äro slutna samt försedda med vid burens eller korgens yttersida fäst mat- och vattenkär. Djuren få ej sammanbindas eller vingarna bindas, så att det skär in i köttet.

Då det helt visst största djurplågeriet vid djurtransporter förekommer vid sådan å landsväg o. dyl. vill jag sist citera några regler den af hr Wingborg utgifna skriften lämnar till motarbetande af dylikt. Han yttrar:

Sjuknar ett djur ute på marken, är det mången gång nödigt att forsla hem det å vagn. Härtill användes bäst någon låg sådan, exempelvis en stendrös, hvarå placeras öfverredet till en s. k. flakvagn. Med varsamhet balanceras djuret upp på öfverredet, sedan förut djurets fram- och bakfötter hvar för sig sammanbunds. Vid benbrott användes bäst en låg vinkelaxelkärra, hvari djuret kan stå, ty hålles djuret liggande på en vanlig vagn, gör det ofta sådana ansträngningar, att det skadar sig.

Hvarje (friskt) djur, som skall drifvas eller transporteras någon sträcka, bör förut såväl fodras som drivas och vattnas samt sättas i tillfälle att hvila ut, såväl före som efter transporten.

Att transportera ett förut trött djur är, hur väl transporten än värkställes, i och för sig ytterst plågsamt för djuret och nedsättande för dess krafter.

Under transporten måste man dock se till, att djuret erhåller både nödig föda och dryck samt behöfverig hvila.

Under kall och ruskig väderlek böra djurtransporter om möjligt icke företagas.

Till kreatursförare väljas alltid nyktra, välkända personer, som behandla djuren med förstånd och mildhet samt icke, som tyvärr ofta nu är förhållandet, öfverfalla dem med hugg och slag. Det är nu dess

värre mycket vanligt, att till kreatursförare använda en del löst folk, som bra litet fråga efter, hur djuren behandlas. Upprörande är att se, hur man emellanåt rent af piskar fram djuren.

Hvarje misshandel måste ovillkorligen vara förbjuden. Slag fördärfva ock slaktdjurens kött.

Svansarnas kringvridande — ett ej sällsynt förfaringssätt af en del förare — är uppenbarligen straffvärdt djurplågeri.

Kreatursförarne böra därjämte tillhållas att vid längre transporter förse djuren med föda och vatten.

Hästar transporteras å kortare sträckor bäst genom att en vid deras skötsel van person leder desamma.

Vid marknadstillfällen är det mycket vanligt, att hästarna uppbindas efter en vagn. Oftast är detta transportsätt absolut förkastligt.

Än är repet, vid hvilket djuren äro bundna, för kort, och då skada sig djuren lätt å vagnen, än är det för långt, då djuren vid ojämn körning kunna komma att trampa på repet.

Skola hästar transporteras på nämnda sätt, bör en person sitta baktill i vagnen och hålla i samt moderera repet. Detta är ock nödigt, i fall t. ex. vagnshästen fråkar i sken, då djuret, som transporteras, hastigt måste kunna lösgräsas.

Halta eller eljes af svårare hofskada lidande djur böra naturligtvis icke tvingas att gå någon längre sträcka.

Å hästar, som säljas till slakt, bör 1) framluggen klippas bort ända in till huden och 2) midt i manens längdriktning, där taglet är längst, klippas en 3 å 4 tum bred skära. En på detta sätt märkt häst visar, att han är såld för att icke längre bära sele, utan endast till slakt.

Denna märkning förorsakar djuren inga plågor och synes oss fullt effektiv. Det händer annars ofta, att till slakt sålda hästar åter af samvetslösa köpare säljas för att användas i arbete.

Nötkreatur få icke öfveranstängas genom att drif-

vas för starkt på steniga, hårda vägar. Detta är en regel, mot hvilken ofta syndas. Om möjligt undvikes att drifva nötkreatur å hala vägar. Huruvida ett djur utan olägenhet kan drifvas uteder landsväg eller stadsgator är mycket beroende på den vård, som ägnats djurets klöfvar.

Tjurar af ett vildt lynne böra alltid vara försedda med en omsorgsfullt isatt nosring. Denna bör vara så mycket som möjligt jämn och utan skarpa kanter. Inga af röst angripna ringar böra användas. Vid ringarnas isättande begagnar man sig af en särskild håltång. Tjurar af ett fromt sinnelag kunna godt ledas med s. k. nostång, då hål ej behöfver tagas i djurets nos. Tjur bör alltid ledas af tvänne karlar på en gång.

Väld i egentlig mening får aldrig användas mot djuret. Att så emellanåt händer, visade en händelse i Stockholm för ett par år sedan. Några karlar slet med förenade ansträngningar ringen ur näsan på djuret. Ändamålsenligast är att begagna s. k. blindgrimma, d. ä. en mask, som sättes för djurets ögon. Anbringandet af en dylik mask är praktiskt, emedan djuren lättare transporteras, mänskligt, enär de då befrias från åsynen af en del föremål, hvilka åstadkomma rädsla hos djuren. Dylik mask bör användas vid all transport inom ett bebygdt område af alla större nötkreatur. I brist på mask förbindas djurens ögon med ett skyнке eller dylikt. En vanlig slaktmask kan ock godt användas.

Dräktiga kor böra icke drifvas någon längre sträcka. Transporten sker alltid med största försiktighet.

Beträffande kor i allmänhet måste noga iakttagas, att de vid behof urmjölkas.

Nötkreatur få aldrig bindas bakom af häst dragen vagn.

Får, svin och kalvar böra alltid transporteras å akdon försedda med fjädrar till förekommande af onödig, för djuren högst besvärlig skakning. Bäst äro rymliga spjälvagnar med godt och tillräckligt strö å golvet.

Olika djurslag böra icke sammanblandas.

Kalfvar under 14 dagar böra aldrig transporteras från ort till annan.

Utrymmet bör vara så godt, att djuren både kunna stå och lägga sig.

Måste ovillkorligen af någon anledning djuren bindas, sker det med band af halm eller åtminstone med tjocka och mjuka rep, så att de ej skära in i skinnnet.

Bättre än att binda kalfvarna är att transportera dem blidem instöppade i säck, som är löst tillbunden om halsen, och hyarvid iakttages, att i säck transporterade spädkalfvar under transporten äro afskilda från stående djur, och att säcken hvilar på mjukt underlag.

Smådjuren kunna ock transporteras i rymliga kattar eller lådor med godt och tillräckligt strö på golvet.

Kättarna eller lådorna måste dock vara så rymliga, att djuren både kunna stå och lägga sig.

Till dock på lårar, däri svin eller andra smådjur transporteras, kan användas en lagom stor spjalgrind, så att djuren få god tillgång på frisk luft. I kyligt eller regnigt väder samt under natten bör man öfverlämna lären eller korgen med ett hästtacke eller annat skyrke, dock så att luftens tillträde icke förhindras. Alltid tillses, att djuren erhålla tillräcklig föda och dricka vatten.

Fjäderfän böra befordras i burar, rymliga och täckta af nät. Vingar och ben få icke sammanbindas.

Rörande transporten af fisk och kräftor förbigår jag här de angifna reglerna, enär jag längre fram ärnar angifva sådana, lämnade från ett annat, fullt kompetent håll.

I detta sammanhang vill jag ännu anföra följande fullt uttömmande och synnerligen beaktansvärda promemoria, uppsatt i maj 1895 af dåvarande hamnkaptenen i Stockholm, hr F. von Sydow.

I afseende på resornas större eller mindre besvärighet för djuren kunna de indelas i två klassar nämligen:

Transport.

Utomskärs

Hästar.

Inomskärs

att djuren ställas i spiltor, placerade antingen på däck eller under däck. Härifrån må undantag göras för ponys och föl, för hvilka lämpligt stallrum må kunna beredas å däck af ombord varande föremål.

att djuren om möjligt ställas i spiltor, dock må ensamma hästar äfvensom ponys och föl föras å särskild, för dem beredd däck-plats.

Oxar och kor.

att ett provisoriskt stall ordnas genom anbringandet af bommar såväl lång- som

att det för djuren afsedda rummet är fullt tillräckligt.

tvärskeppsvägen;

att djuren ställas hälst

tvärskepps och så, att de

vid inträffande sjögång

kunna få stöd, såväl med

länden som med bogen;

att det för djuren af-

sedda rummet är tillräck-

ligt, såväl i stående som

liggande ställning;

att däckets beströs med

grus, aska eller torfströ för

att bereda nödigt stöd för

kreaturens klöfvar.

Kalfvar och får.

att det för djuren afsedda rummet är fullt tillräckligt;

att den för djuren afsedda platsen är fredad och fullt tillräcklig

att, då djuren föras i kättar, dessa äro af den storlek, att djuren kunna lägga sig.

Svin.

att djuren föras i burar lika som utomskärs.
af tillräcklig storlek.

Fjäderfä.

att burarna äro af sådan lika med motstående.
storlek, att djuren bekväm-
ligen komma åt att äta och
dricka.

Vid all djurtransport skall dessutom iakttagas följande:

att, så vidt sjögången medgifver, luftväxlingen är
fullt tillräcklig;

att riklig tillgång finnes på färskt vatten;

att i förråd finnes, då fartyget har att befara öppen
sjö, minst en fjärdedel, men eljes minst en sjättedel
mera foder eller föda än hvad som skulle åtgå, därest
fartyget icke uppehölles utöfver den vanliga tiden till
nästa ort, som skall anlöpas, och

att nödig kreatursvakt anställles.

Om vi nu gå att kasta en blick på hvad för lösandet
af nu omordade fråga tillgjorts i England och Tyskland, där
djurtransporten är vida vägnar större än hos oss, finna vi
att i *England* existera detaljerade och praktiska instruk-
tioner, hvilka det — såsom man äfven gjort i Sverige —
är värdt att taga vara på. De viktigaste af dessa äro i
korthet relaterade följande:

För järnvägstransport: Hvarje järnvägsvagn, öppen
eller sluten, och af hvad slag den vara må, skall, när
den användes för transport af djur, på hvarje gavel af
vagnen vara försedd med tvänne driffjädersapparater
att förhindra stötar då vagnarna mötas, och golfvet i
vagnarna skall, för att hindra djuren från att halka,
beströs med tillräcklig mängd af strö, sand eller annat
passande ämne.

Ingen vare sig öppen eller sluten vagn, i hvilken djur forslas, får blifva så öfverfylld, att onödiga lidanden tillfogas djuren.

Vatten skall finnas i tillräcklig mängd vid hvarje stoppstation äfvensom föda, och ersättning därför erlägges af afsändaren eller af den person, som har vård om djuren. Afsändaren eller vårdaren är underkastad åtal, om han under tolf timmars tid uraktlåter att vattna djuren.

Djur af olika slag få ej fraktas i samma vagn.

Djur få ej transporteras med annat än snabbgående godståg. Det är med straff belagdt att låta djur transporteras med sakta gående tåg.

Djuren skola afhämtas genast efter framkomsten, men om hinder härför möter, intagas de i stationens stallar, och ägaren måste då erlägga betalning för den kvantitet foder, som för djurens underhåll åtgått.

Det tillhör järnvägspersonalen att vid hvarje stoppstation gå igenom vagnarna och tillse, att allt är i behörig ordning.

För transport å fartyg:

Fartygens utstyrsel.

1:o Hvarje plats som användes för djur ombord på fartyg skall skiljas i afdelningar (båsfällor) genom fasta afbalkningar.

2:o Ingen sådan afdelning får i bredd öfverstiga 9 fot eller i längd 15 fot.

3:o Golfvet å hvarje afdelning skall, för att hindra djuren att halka, beströs med tillräcklig mängd strö, sand eller annat passande ämne.

4:o Hvarje sådan afdelning skall, ifall den är instängd, ventileras genom skilda in- och utgående ventiler å sådan plats och af den storlek, att därigenom alltid beredes lagom förråd af frisk luft under alla väderleksförhållanden.

Öfverlastning.

Fartygen få icke vara öfverfyllda, så att onödiga lidanden åsamkas djuren.

Vatten och foder.

Vid hvarje plats, där djur föras ombord eller land-sättas från fartyg, skall proviantering med vatten och foder ske för djuren, och vatten skall lämnas fritt där-städes på rekvisition af hvilken person som har hand om djur, hvaremot fodret betalas enligt gångbart pris.

Ofvanstående förordningar äro tidigare utfärdade. Numera finnas dessutom särskilda förordningar för öfverhafstransport af boskap, utfärdade af chefen för åkerbruksdepartementet; de lyda:

Delar af fartyg, som få användas för boskap.

Boskap får icke fraktas å flere än 3 däck samt icke å sådan del af fartyget, hvarest den under vanliga omständigheter skulle hindra fartygets skötsel och ventilation eller vara till hinder för det arbete, som för fartygets manövrering är nödvändigt.

Afdelningar och utstyrsel.

1:o) Hvarje för boskap afsedd del af fartyget skall vara afbalkad i afdelningar (kättar, fallor).

2:o) Afbalkningarna skola vara säkert fästa vid däckets medels järnkrokar eller annorledes och af starka materialier samt så inpassade, att de kunna motstå såväl vädrets invärkan som djurens tyngd, när dessa kastas emot dem.

3:o) Boskap skall skyddas mot väder och vind genom lämpliga värn.

Utrymme.

Icke flere än 4 boskapsdjur få transporterats i hvarje afdelning, så framt ej djuren äro mycket små, i hvilket fall 5 sådana må i samma afdelning inrymmas.

Tillräckligt rum beredes djuren, så att de kunna intaga sin föda samt erhålla hvila på ett ordentligt och bekvämt sätt.

Passager.

Mellan hvarje dubbel rad af boskap och framför hvarje enkel rad af dito skall finnas en gång, hvars minimumbredd icke får understiga 1 fot 6 tum, hvilken gång skall vara fri från hinder af hvarje slag.

Ventilation.

Alla för boskap afsedda instängda delar af fartyget skola vara tillräckligt ventilerade (utom den ventilation, som äger rum genom nedgångsluckor) genom särskilda ventiler för att insläppa frisk luft och bortskaffa förskämd sådan.

Ljus.

Lämpliga åtgärder skola vidtagas, så att tillräckligt ljus, nödvändigt för djurens ändamålsenliga vård, finnes vid alla tider på dygnet.

Föda och vatten.

Boskapen skall, så länge den finnes ombord, förses med tillräcklig mängd af vatten och föda, och passande förvaringsrum skall ombord beredas för födoämnen, så att dessa icke skadas.

Boskapens uppbindande.

Hvarje djur skall bindas så, att det står tvärskepps.

Tillsyn.

För hvarje boskapssändning skall finnas en tillförlitlig förman, som skall hafva till biträde lämpliga personer, en för hvarje 25-tal boskap, honom själf inberäknad.

Skadade djur.

Ifall något af djuren under transporten lider af allvarliga skador, skall fartygets befälhafvare tillse, att dylikt djur blir nedslaktadt.

I *Tyskland* är transporten ordnad genom en förordning af den 13 juni 1879, kompletterad år 1894, men den är alt för generel och bestämmer för lindriga straff vid öfverträdelse. Därför har tyska djurskyddsföreningarnas centralförbund debatterat frågan och hemställt om nya bestämningar. Följande bestämningar hafva ansetts vara de viktigaste, nämligen att: 1:o det antal djur, som får insättas i en vagn, skall beräknas efter kvadratmeter golfyta; 2:o att endast lämpliga, med goda ventilationsapparater försedda vagnar få användas vid djurtransporter. En ox har ansetts behöfva 2 m², en ko 1,5 m², ett svin eller en kalv 1 m² och ett får $\frac{3}{4}$ m² golfyta för att utan men uthärda längre resor. Såsom lämpliga vagnstyper hafva framhållits de, hvilka begagnas i *Holland* och *Amerika* och som äro så inrättade, att djuren under själfva resan kunna fodras, vattnas och skötas så som vore de i ett stall. Att detta är viktigt framgår af följande vägningsförsök, värkställda i *Wien* och *Chicago* 1894 i sept.: I förra fallet blef ett parti slaktboskap transporteradt c. 600 km, hvilket tog en tid af 48 timmar i anspråk, i vagnar af vanlig typ och utfodrades tvänne gånger härunder. Efter framkomsten fingo de hvila 24 t., hvarefter de vägdes, och befans det, att oxar af 900 kilos medelvikt i genomsnitt blifvit 21 kilo lättare. Unga oxar af 750 kilos medelvikt hade minskat i vikt 21,7 kilo, och kor välgande 804 kilo i medelvikt 14 kilo. I senare fallet, d. v. s. i *Chicago*, fördes djuren 1,200 km på samma tid, men i så kallade stallvagnar, och var vikt förlusten icke ens nämnvärd.

Jag går nu att meddela några kortfattade förhållningsregler (meddelade af Svenska fiskareförbundet) för undvikande af onödigt djurplågeri vid transport af fisk och matnyttiga kräftdjur.

Transport af lefvande fisk för utplantering eller annat ändamål bör ske i tillräckligt stora kärl till två tredjedelar eller trefjärdedelar fyllda med vatten (endast i vissa fall, såsom för sikyngel, helt fyllda). Vattnet i dessa kärl bör, om tillfälle därtill gifves och tillgång till fullt rent vatten finnes, då och då ombytas eller än bättre medels inpumpning af luft syrsättas. Utvändigt iskyllning af transportkäret är nyttigt.

Kräfter, hummer, krabbor och andra skaldjur kunna ej transporteras i vatten, emedan de då helt fort dö af kväfning och blifva alldeles odugliga till människoföda. De sändas därför bäst i små, lätta korgar eller låga lådor, som blott rymma ett mindre antal för att förebygga för hård packning, prässning och kväfning. Hummer packas bäst med ryggen upp i enkelt hvarf i torrt ljungris eller halm. Bäst är dock att koka hummer och krabbor genast sedan de tagits ur vattnet och försända dem i kokt tillstånd. Med räkor är detta nödvändigt,

Rörande djurtransporten å de *finska statsjärnvägarna* finnas bl. a. följande bestämmelser:

(Till litt. a) hänföras häst samt större tjur eller ox; till b) föl öfver ett år, ko samt mindre tjur eller ox; till c) föl under ett år, kviga, ren, calf och svin öfver 120 kilograms vikt samt till d) föl, kviga, ren, calf och svin, af ända till 120 kilograms vikt, samt gris, får och get).

Vid befordran af djur i hela vagnslaster beräknas en vagn inrymma 6 djur hänförda till litt. a) eller 8 djur till litt b). Till öfriga litt. hänförda djur få i en vagn inlastas till så stort antal, som vagnen enligt stationsbefälets pröfning kan inrymma.

Afsändare bör ombesörja att lefvande djur under transporten vårdas och utfodras. — Vårdare är berättigad att afgiftsfritt färdas i samma vagn med djuret, ifall för djursändningen erlagts minst den för befordran af ett enskildt djur enligt litt. a) föreskrifna afgift, dock

icke flere än en vårdare för hvarje sändning eller, ifall sändningen utgöres af flere vagnslaster, en för hvarje vagn. För hvarje vårdare därutöver bör tredje klassens passagerarebiljett lösas. Under transporten erforderligt foder får afgiftsfritt medtagas i den vagn, hvori djuret befordras.

Järnvägsförvaltningen ansvarar icke för den skada, som i följd af bristande tillsyn under färden kan drabba djur, men åligger det stations- och tågbetjäningen att på stationer, där tiden sådant medgifver, gifva vatten åt djur, som icke åtföljas af särskild vårdare.

Lefvande djur bör senast inom tre timmar efter ankomsten till bestämmelseorten afhämtas från stationen. Sker sådant icke och saknar djuret nödig vård, bör det på emottagarens bekostnad vårdas.

Lefvande djur transporteras i allmänhet med godståg, och bör afsändare en timme före tågets afgang vara beredd att ombesörja djurens inlastning.

Ännu må nämnas att för djurtransportens i *Finland* ordnande förberedande åtgärder redan vidtagits af föreningen Djurvännerna genom fru Constance Ullner och under tecknad. Sålunda hafva vi efter mönster af Statsbanornas djurskyddsförening i Sverige (nyss bildad) lagt grunden till en Finska statsjärnvägarnas djurskyddsförening, och hoppas vi att densamma på ett värksamt sätt skall bidraga till aflägsnandet af de missförhållanden, som vidlåda djurtransporten å våra järnvägar. Den skrifvelse genom fru C. Ullner och undert. aflåtits till landets samtliga skepps- befälhafvareföreningar med uppmaning att söka arbeta för att djurtransporten å våra skärgårdsångare blefve ställd på en bättre fot än härintills har sympatiskt mottagits och föredragits vederbörande befälhafvare till kännedom.

Med ledning af ofvanstående och på grund af egen erfarenhet tager jag mig härmed friheten föreslå, att komitén ville godkänna följande

Förslag till förordning

angående

transport af djur.

§ 1.

Vid transport af djur vare sig å landsväg, järnväg eller till sjöss bör städse tillses, att djuren hafva tillräckligt utrymme, så att de obehindradt kunna både stå upprätta och lägga sig, att de äga tillgång till luft, ljus, föda och vatten i tillräcklig mängd samt äro skyddade mot drag och kyla. Strax före och efter transporten böra djuren fodras och vattnas i tillräcklig grad.

§ 2.

Utröttade djur få ej öfverlämnas till transport. De böra få hvila minst ett dygn innan inlastningen. Djur få efter ankomst till aflastningsplats ej transporterats vidare, innan de fått fullt hvila ut.

§ 3.

Vid hvarje större station eller hamnplats, där djurtransport äger rum, bör finnas rymligt kreatursstall, där djuren erhålla både hvila samt foder och vatten i tillräckligt mått. Där sådana stall ej kunna anbringas böra djuren på annat sätt beredes lämpligt skydd mot sol, hetta, regn, blås, och köld samt städse förses med foder och vatten i erforderlig grad.

§ 4.

Under kall årstid öfvertäckas djuren med filter eller täcken, hvilka vid transport å landsväg anskaffas af afsändaren samt vid järnvägstransport af stationsbefälet äfvensom vid sjötransport af ångarens befäl. Burar, däri djur förvaras, böra därvid öfvertäckas med tygstycken, dock ej så tätt att de hindra nödig luftväxling.

§ 5.

Vid djurtransport bör städse en lämplig och pålitlig vårdare medfölja hvart tiotal djur eller del däraf. Vid transport å järnväg bör denna åka i boskapsvagn.

§ 6.

Vid lastning och lossning af transportdjur begäres biträde af van stations- eller ångbåtsbesättningskarl eller eljes af med förhållandet fullt förtrogen person.

§ 7.

Stations- och ångbåtsbefäl äfvensom afsändare och mottagare af djur åligger att tillse att dessa vid inlastning och lossning behandlas skonsamt. Vid järnvägs- och sjötransport efterser vederbörande befäl att vårdaren uppfyller sina åligganden.

§ 8.

Djur af olika slag äfvensom större och mindre sådana må ej sammanföras. Särskildt afskiljas tjurar väl från öfriga djur. Äro dessa ondsinta förses de med mask eller med rundade träkulator å hornen. Svin transporteras helst i burar, högst två i samma bur. Yngre kalfvar skiljas alltid från försigkomna. Fjäderfä bör städse föras i rymliga burar, försedda med mat och vatten i utanför på burarna fästa hoar. Vid transport af lefvande fisk tillses att densamma är inrymd i sump, så att den städse har tillgång på friskt vatten, samt att sumpen tillföres för fisken lämplig föda i tillräcklig mängd. Fångenskapstiden göres så kort som möjligt. Transport af lefvande fisk kan ock ske i tillräckligt stora kärl, fyllda till $\frac{2}{3}$ eller $\frac{3}{4}$ med vatten (endast i vissa fall, såsom för sikyngel, helt fyllda). Vattnet bör så vidt möjligt då och då ombytas eller än bättre medels inpumpning af luft syrsättas. Utvändig iskylning af transportkäret är nyttig. — Kräfter, hummer, krabbor och andra skal- djur få ej transporteras i vatten, emedan de då helt fort dö

af kväfning och blifva alldeles odugliga till människoföda. De sändas därför bäst i små, lätta korgar eller låga lådor, som blott rymma ett mindre antal för att förebygga för hård packning, prässning och kväfning. Hummer packas med ryggen upp i enkelt hvarf i torrt ljungris eller halm. Bäst är dock att koka hummer och krabbor genast sedan de tagits ur vattnet och försända dem i kokt tillstånd. Med räkor är detta nödvändigt.

§ 9.

Kor däraf i behof böra under transporten mjölkas. Kor i långt framskridet dräktighetstillstånd må ej öfverlämnas till transport, enär sådant förorsakar för tidig nedkomst. Kalfvar under en ålder af 14 dagar få ej öfverlämnas till transport. Sjuka djur få endast transporteras, om de för erhållande af bot äro därtill tvungna. Dessa böra då städse befordras skildt för sig.

§ 10.

Slakt af djur under transport bör ske humant och, så vidt möjligt, ej i andra djurs närvaro.

§ 11.

Transportdjuren få ej genom bindning intaga en tvungen eller plägsam ställning.

§ 12.

I vagn å statens järnvägar må inlastas af hästar och större tjurar eller oxar högst 6 i hvarje, af mindre dito högst 8, af stutar och kor, mindre, 9—10, af dito, större, 8, af kvigor och ungboskap 12, af får, större, 35, af får, mindre, 40, af svin (ej i burar), mycket feta, högst 24, af dito, medelstora, 28, af dito, små, 30. — Å smalspåriga järnvägar bör antalet efter omständigheterna reduceras.

Om skeppsbord få ej flere djur intagas än utrymmet godt medgifver.

§ 13.

Mellan transportdjuren böra städse finnas täta afbalkningar med afrundade kanter samt så starka att de kunna motstå vädrets invärkan och djurens tyngd. Tätheten bör vara sådan att djuren ej i liggande ställning komma i kollision eller annars ådraga sig skador. Skildt bås bör finnas för hvarje djur så vid järnvägs- som sjötransport. Golfvet under djuren bör vara försedt med träribbor samt godt, tillräckligt strö. Mellan hvarje dubbel rad och framför hvarje enkel sådan af kreatur skall finnas en gång i bredd ej understigande 48 cm. Denna gång skall alltid vara fri från hinder af hvarje slag. — Djuren böra städse stå tvärskepps. — I järnvägsvagn placeras djuren så, att de ej vid tågets igångsättning eller stoppande genom svåra stötar skadas. — Å vagnens inre sidor anbringas rännor för vatten samt häckar eller hoar för fodret, så fästa att de dels kunna flyttas högre eller lägre, dels kunna borttagas, då vagnen behöfves för annat ändamål. Vattenrännan fylls med friskt vatten medels slangar å de stationer, där längre uppehåll göres. Ett liknande arrangemang bör å ångare vidtagas.

§ 14.

Starka lastbryggor, minst 1 meter breda, försedda med sidostöd samt tvärribbor för att hindra djuren att halka, böra finnas vid samtliga järnvägsstationer samt de hamnplatser, där djurtransport äger rum. Å de förra anskaffas de af järnvägarnas styrelse, å de senare af resp. stadsmyndigheter.

§ 15.

Järnvägsvagn och fartygsdäck böra efter hvarje transport noggrant desinficieras.

§ 16.

Vid djurtransport å järnväg väljes helst genomgående tåg. Under kall tid får transport ej ske i öppna vagnar. Stannar tåget å någon station öfver natten eller ångbåt i

hamn, böra om möjligt djuren ej få kvarstå i vagnen eller å däck, utan tagas därifrån och beredas lämpligt nattlogis. Åtminstone böra järnvägsvagnarna införas i stallet samt djuren å ångare väl öfvertäckas.

§ 17.

Djur få ej drivas med häftiga slag, ryckningar och dylikt. Likaledes förbjudes lyfta smådjur vid bakbenen äfvensom att vid lastning och lossning upplyfta djuren från hornen.

§ 18.

Djuren afhämtas af emottagaren ofördröjligen efter tags eller fartygs ankomst. Göres detta ej, vare denne förfallen till nedan nämndt vite.* Afsändare eller emottagare ersätte fullt för foder, anskaffadt af järnvägs- eller ångbåtsbefäl, där den först nämde försummat anskaffa sådant.

§ 19.

Brott mot denna förordning straffas med böter — —

Slutligen ber få föreslå att komitén befordrar detta betänkande och förslag till tryck samt inhämtar utlåtande däröfver af Järnvägsstyrelsen, Helsingfors skeppsbefälhafvareförening, Finska ångfartygsaktiebolaget, Mustiala landtbruksinstitut, K. Finska hushållningssällskapet samt general R. Ehrnrooth. Det slutliga förslaget borde inlämnas till senaten för att i administrativ väg befordras vederbörande till efterrättelse.

V. *Lindman.*

hänna kare och måligt djuren i de kyrkor i samman med
Gårdar, utan någon särskild och särskild tillämpning på denna
administration på järnvägsverksamheten i samman med
djuren i ångens vid öfvervakning.

§ 17.

Djur fa ej drivas med häftiga slag, ryckningar och
dylikt. Lokaledes förhållas lyfta smidigt vid lastningen
afvensom att vid lastning och lossning upplysningar från
hornen.

§ 18.

Djuren skolas af sammanlagda öfverdrögligen efter
taga eller fartygs ankomst. Öfver detta ej, vare de med
fallen till nedre samman vita. Ålsändare eller smidigare
ersatte fullt för föder, anskaffat af järnvägs- eller ångens
befäl, där der fört någon församling anskaffa sådant.

§ 19.

Brott mot denna föreskrift straffas med böter —

Slutligen ber fa förslå att komitéen befordrar detta
betänkande och förslag till tryck samt tillstånd till
härifrån af järnvägsstyrelsen, Helsingfors skogsbeholdnings-
verksamhet, Finska ångfartygsaktiebolaget, Helsingfors
brukshälsing, K. Finska hushållningssällskapet samt general
R. Öhrnrooth. Det slutliga förslaget börde tillämnas till
senaten för att i administrativ väg befordras vederbörande
till efterrättelse.

V. Landman.

Helsingfors 1883
Helsingfors
N:o 1000 o o